

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

УДК 378.016:004

Т. М. Бондаренко

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОЦЕСІ ПРОПЕДЕВТИКИ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

Інформатизація освіти продиктована потребами інформаційного суспільства. Широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх сферах суспільного життя вимагає якісно нового підходу в підготовці майбутніх педагогів до застосування інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності.

На думку науковців, результатом процесу професійної підготовки майбутніх фахівців має бути сформованість у них професійних і життєвих компетентностей, серед яких необхідно виокремити ІКТ-компетентність [6, с. 8]. ІКТ-компетентність в умовах інформаційного демократичного суспільства стає ключовою та передбачає впевнене й критичне використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі, дозволяє здійснювати ефективну педагогічну діяльність, зокрема, в процесі пропедевтики початкового навчання.

Процеси інформатизації та комп'ютеризації освіти суттєво вплинули на організацію пропедевтики початкового навчання. Розроблені продуктивні ідеї підготовки дітей до систематичного навчання в школі потребують подальшого розвитку з урахуванням тих нових можливостей, які надає сьогодні використання ІКТ.

Актуальність і доцільність дослідження проблеми використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі пропедевтики початкового навчання зумовлюється спрямованістю його результатів на подолання низки суперечностей між: стратегічною метою забезпечення неперервності освіти впродовж життя та відсутністю організаційно-педагогічних умов її досягнення; необхідністю впровадження нових підходів до пропедевтики початкового навчання й реальним станом підготовки освітян до такої діяльності; потребою в інтеграції зусиль дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладів, батьківської громадськості в справі підготовки дітей до школи й відсутністю науково-методичного забезпечення цього процесу; високим соціальним та особистісним значенням готовності до навчання в школі кожної дитини й застарілими організаційними формами підготовки дітей до школи.

Результати аналізу наукових досліджень з проблеми формування готовності педагогів до організації процесу пропедевтики початкового навчання показав, що в науково-педагогічному обігу часто синонімічно вживаються терміни „підготовка до школи”, „готовність до школи”,

„шкільна зрілість”, а також існують певні розбіжності щодо тлумачення позначених ними понять.

Усебічний аналіз, зіставлення й порівняння наявних у психолого-педагогічній, філософській, довідниковій літературі визначень дали можливість виявити співвідношення основних понять. Тлумачний словник-мінімум української мови визначає підготовку як дію з готування всього необхідного до чого-небудь. Результати аналізу довідкової літератури щодо сутності поняття „підготовка” свідчать, що близьким до нього за змістом є поняття „пропедевтика”. За визначенням, що наводиться у Великому словнику іноземних слів, пропедевтика (попередньо навчаю) – підготовчі заняття, введення в науку. Це дає нам переконливі підстави надалі вживати терміни „підготовка” та „пропедевтика”, „підготовка до школи” та „пропедевтика початкового навчання” як синоніми.

Отже, під підготовкою дітей до школи ми розуміємо комплекс педагогічних заходів, спрямованих на загальний розвиток дитини (фізичний, психічний, розумовий, емоційний, морально-вольовий, соціальний); створення передумов для формування основ загальнонавчальних умінь та навичок (організаційних, інтелектуальних, комунікативних), які забезпечили б наступність у цілісному особистісному розвитку дитини як суб’єкта майбутньої навчальної діяльності. Водночас результатом процесу підготовки ми вважаємо готовність дитини до шкільного навчання.

Діагностика готовності дітей до школи показує, що діти приходять до першого класу з різним рівнем її сформованості. При чому низький рівень готовності до школи може бути спричинений як суб’єктивними умовами (недостатній рівень мотивації шкільного навчання, розумового, фізичного розвитку дитини та ін.), так і об’єктивними обставинами (відсутність дошкільного закладу, курсів підготовки при школах та ін.).

Досвід організації та проведення підготовчих занять на базі шкіл свідчить, що тривалість їх збільшується. Однак, застарілими підходами та організаційними формами підготовки дітей до школи забезпечити належну готовність до школи стає все важче. Результати аналізу впровадження інноваційних підходів до пропедевтики початкового навчання показують, що значну перевагу педагоги надають використанню інформаційно-комп’ютерних технологій. Комп’ютер постає в ролі третього суб’єкта навчально-виховного процесу, спрямованого на загальний психічний розвиток дитини та її підготовку до навчання в школі.

У психолого-педагогічних дослідженнях значна увага приділяється теоретичному потенціалу та практичному досвіду застосування інформаційних технологій у навчальному процесі (В. Биков, А. Гуржій, М. Жалдак, Ю. Машбиць, В. Монахов, О. Співаковський та ін.); виявлено особливості організації навчальної діяльності та спілкування в системі „педагог-дитина” з використанням інформаційно-комунікаційних

технологій (А. Брушлинський, Т. Габай, Г. Лаврентьєва, С. Литвинова, М. Максимович, Ю. Машбиць та ін.).

Ряд вчених і практиків (Г. Лаврентьєва, С. Литвинова, М. Максимович, О. Співаковський та ін.) вважають, що рання адаптація до світу комп'ютерів не тільки полегшить дитині входження в доросле життя, але і сприятиме ефективності навчання за допомогою комп'ютера і використання його в ігровій діяльності. Одне з найбільш авторитетних комп'ютерних видань у світі „Chip” вказує, що цифровий світ диктує свої закони – крім зошитів, ручок та підручників сьогоdnішньому школяреві справді необхідна сучасна комп'ютерна техніка. Вона потрібна перш за все для того, щоб з самого початку ПК став для зростаючої дитини не тільки іграшкою і телевізором „в одній коробці”, але перш за все інструментом для навчання, творчості і спілкування з усім світом [7].

Таким чином, на сьогодні проблема підготовки висококваліфікованих фахівців, які готові доцільно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології на всіх етапах безперервної освіти дитини залишається актуальною.

Мета статті полягає у визначенні особливостей організації фахової підготовки майбутніх учителів щодо формування готовності педагогів до використання інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі пропедевтики початкового навчання як компоненту їх професійної компетентності та обґрунтуванні доцільності введення спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” як засобу розв'язання найактуальнішої проблеми забезпечення наступності дошкільної та початкової ланок освіти.

Проблему забезпечення наступності дошкільної та початкової ланок освіти – підготовки дітей до школи з позиції особистісно-орієнтованого, розвивального навчання прагнуть розв'язувати педагогічні кафедри багатьох вищих навчальних закладів України.

У Донбаському державному педагогічному університеті на факультеті підготовки вчителів початкових класів ці питання розглядаються в межах викладання навчальних дисциплін „Вступ до спеціальності”, „Педагогічні технології початкової школи”, а також у процесі педагогічної практики студентів у частині „Перші дні дитини в школі”.

Актуальні проблеми забезпечення готовності дітей до школи в процесі педагогічної практики студентів та магістрантів, зокрема, питання критеріїв готовності дітей до шкільного навчання, математичної та мовленнєвої підготовки до шкільного навчання розглядають на кафедрі теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Викладачі кафедри педагогіки і методики початкового навчання НПУ ім. М. П. Драгоманова значну увагу приділяють питанням забезпечення наступності дошкільної та початкової ланок освіти в процесі викладання дисциплін психолого-педагогічного та методичного циклів.

Однак за браком часу такий підхід до розв'язання зазначеної проблеми дає студентам тільки окремі уявлення та знання, а не формує готовність майбутніх педагогів до здійснення пропедевтики початкового навчання. А. Богуш вказує, що необхідно докорінно змінити і серйозно доопрацювати програми з педагогіки дошкільної та початкової школи, скоректувати фахові методики навчання і виховання дітей в обох ланках освіти задля забезпечення наступності, спадкоємності і перспективності. Вчена зазначає, що врятувати положення може обов'язкове введення спецкурсів „Наступність і перспективність у навчанні і вихованні дітей і учнів дошкільної і початкової ланок освіти”. А. Богуш пропонує скоригувати підготовку єдиної програми навчального курсу, авторами якої б виступили і представники дошкільної науки, і представники початкової школи. Вона вважає, що необхідно присвячувати серпневі наради означеній проблемі, об'єднувати секції вихователів і вчителів перших класів, проводити післядипломну перепідготовку класоводів і вихователів за розробленим спецкурсом із залученням викладачів вищої школи.

Протягом останніх років творчим об'єднанням учителів „Університет розвитку” (м. Слов'янськ, Слов'янський район Донецька область), кафедрою природничо-математичних дисциплін і педагогічних технологій початкової освіти (ПМДіПТПО) Донбаського державного педагогічного університету в співпраці з кафедрами педагогіки і методики початкового навчання НПУ ім. М. П. Драгоманова та теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди розроблено та готується до впровадження спецкурс „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” (голова робочої групи кандидат педагогічних наук, доцент В. Сарієнко, координатори кандидат педагогічних наук Т. Бондаренко, кандидат педагогічних наук, доцент В. Чайченко, кандидат педагогічних наук, доцент К. Юр'єва). Новий навчальний курс „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” розроблено для підготовки студентів зі спеціальності „Початкове навчання освітньо-кваліфікаційного рівня „спеціаліст”.

Детально зупинимось на характеристиці основних аспектів змістового наповнення спецкурсу.

Мета спецкурсу – сформувати готовність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення пропедевтики початкового навчання на засадах використання інформаційно-комп'ютерних технологій.

Головними завданнями спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” є:

- формування в майбутніх фахівців позитивної мотивації до використання інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі підготовки дітей до навчання в школі;
- озброєння студентів знаннями з теоретико-методологічних питань використання інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі пропедевтики початкового навчання;

- забезпечення вмінь доцільно використовувати ІКТ в процесі підготовки дітей до шкільного навчання;
- формування рефлексії, яка орієнтує майбутніх педагогів на усвідомлення і аналіз власної ІКТ-компетентності та готовності до пропедевтичної діяльності.

Методика викладання курсу передбачає:

- покладення в основу навчального процесу концептуальних засад інформатизації освіти, теорії розвивального навчання, системоутворювальним положенням якого є теза про те, що навчання повинно передувати розвитку, а його мета, зміст, методи і форми – відповідати не тільки рівню актуального розвитку дитини, але й зоні її найближчого розвитку;
- зіставлення, поєднання, сполучення знань з суміжних дисциплін: загальної, дошкільної, соціальної педагогіки, педагогіки дитинства, психології, фізіології, інформатики, культурології;
- введення набутих студентами знань у практичний обіг для вирішення актуальних питань підготовки дітей до школи на засадах використання інформаційно-комп'ютерних технологій;
- застосування проблемно-пошукових методів навчання, орієнтацію на співпрацю та діалог, самостійне наукове дослідження різноманітних моделей пропедевтики початкового навчання.

Програма спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” поряд з набуттям теоретичних знань стосовно організації пропедевтики початкового навчання на засадах використання інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі лекцій передбачає також знайомство студентів з практикою здійснення підготовки дітей до школи в ході практичних занять та педагогічної практики.

Набуттю майбутніми фахівцями досвіду використання інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі формування організаційно-педагогічних, дослідницьких, діагностичних умінь сприятимуть різноманітні форми роботи, серед яких: практичні заняття на базі шкіл, де організовано курси підготовки дітей до школи з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій; бесіди з батьками учнів; участь у проведенні підготовчих занять, що їх організують Центри підготовки дітей до школи.

Засвоєння спецкурсу передбачає змістовну самостійну навчальну самоосвітню діяльність, творчі контакти на основі використання інформаційних систем і Інтернет-ресурсів. Основними формами самостійної роботи майбутніх фахівців є опрацювання лекційного матеріалу, аналіз наукових джерел, підготовка рефератів, добір матеріалу та виконання творчих робіт, педагогічний аналіз мультимедійних презентацій різних моделей підготовки дітей до школи.

Методика викладання спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” передбачає індивідуальну роботу викладача зі студентами, що полягає в консультуванні студентів при підготовці рефератів, домашніх

письмових робіт, дискусій, у ході самостійного аналізу різноманітних програм пропедевтики початкового навчання.

У результаті вивчення спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання студенти повинні отримати чіткі уявлення про:

- сучасні підходи до організації пропедевтики початкового навчання на засадах використання інформаційно-комп'ютерних технологій;

- стан здійснення підготовки дітей до школи;
- провідні моделі пропедевтики початкового навчання;
- сучасні методи діагностики готовності дітей до школи.

Підсумком успішного засвоєння спецкурсу мають стати наукові знання студентів про:

- психолого-педагогічні особливості здійснення навчально-виховного процесу дітей шостого року життя на засадах використання інформаційно-комп'ютерних технологій;

- етимологію термінів, зміст і співвідношення понять підготовка до школи, пропедевтика, готовність до школи, шкільна зрілість, життєва і соціальна компетентності, ІКТ-компетентність, психологічна готовність до навчання у школі, наступність, дитиноцентризм, людиноцентризм, навчально-ігрова діяльність;

- основні положення теорії розвивального навчання про структуру та психолого-педагогічні умови формування навчальної діяльності;

- психолого-педагогічні умови забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти;

- провідну роль гри в дошкільному віці, а також особливе значення позитивних емоцій для розвитку особистості дитини;

- необхідність поетапного повноцінного засвоєння дитиною форм співробітництва;

- пріоритетність забезпечення особистісного (фізичного, психологічного, соціального) розвитку дитини як показника особистісної зрілості та сформованості особистісної готовності до навчання в школі;

- вікову періодизацію становлення і розвитку особистості;

- принципи, методи, засоби пропедевтики початкового навчання.

Теоретичні знання студентів з спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” мають реалізуватися на практиці через систему професійних умінь:

- здійснювати пропедевтику початкового навчання засадах використання ІКТ;

- поєднувати в діяльності дитини елементи гри і навчання, поступовий перехід через гру-задачу до навчально-ігрової діяльності;

- проектувати становлення особистості кожної дитини, враховуючи індивідуальні особливості її розвитку;

- з метою формування готовності дітей до навчання в школі на основі спостережень, бесід з дошкільниками та їх батьками, вивчення

продуктів дитячої творчості, діагностики розвитку виявляти рівень сформованості в дітей загальної та спеціальної готовності до школи;

- забезпечувати розвиток особистості дитини в процесі різноманітних видів діяльності відповідно до її вікових та індивідуальних особливостей;

- педагогічно доцільно використовувати інноваційні технології та програмні педагогічні засоби в процесі пропедевтики початкового навчання;

- організаційно та методично забезпечувати ефективність взаємодії всіх учасників процесу підготовки дітей до школи;

- здійснювати моніторинг пропедевтики початкового навчання.

Отже, готовність студентів до використання ІКТ у процесі пропедевтики початкового навчання ми розуміємо як інтегральний компонент професійної компетентності вчителя, який передбачає наявність у педагога теоретичних знань, практичних умінь, досвіду застосування їх в практичній діяльності та бажання кваліфіковано й ефективно здійснювати підготовку дітей до шкільного навчання в умовах інформатизації освіти. Введення спецкурсу „ІКТ в пропедевтиці початкового навчання” сприятиме формуванню ІКТ-компетентності та готовності студентів до впровадження сучасних інформаційних технологій у процес пропедевтики початкового навчання.

Перспективи подальших наукових пошуків пов'язані з вивченням регіональних особливостей організації пропедевтики початкового навчання на засадах використання інформаційно-комп'ютерних технологій, впливу гендерних особливостей дітей на добір змісту, форм і методів їхньої підготовки до навчання в школі.

Список використаної літератури

1. Бондаренко Т. М. Роль особистості педагога в організації підготовки дитини до школи / Тетяна Миколаївна Бондаренко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Вип. XX. ; за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2003. – С. 74 – 78. **2. Бондаровська В. М.** Діти та нові інформаційні технології: позитивні та негативні наслідки нової культури людського життя / В. М. Бондаровська // Інформатика та комп'ютерно орієнтовані технології навчання : зб. наук. праць. – К. : Педагогічна думка, 2001. – С. 11 – 16. **3. Биков В. Ю.** Моделі організаційних систем відкритої освіти / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 684 с. **4. Жалдак М. І.** Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу / М. І. Жалдак // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002 : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України : у 2 ч. / Академія педагогічних наук України. – Харків : „ОВС”, 2002. – Ч. 1. – С. 373 – 383. **5. Лаврентьєва Г. П.** Психолого-ергономічні вимоги до застосування електронних засобів навчання / Г. П. Лаврентьєва // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – Вип. 5(13). **6. Литвинова С. Г.** Навчання вчителів

інформаційно-комп'ютерним технологіям (ІКТ) : психологічний аспект / Світлана Григорівна Лаврентьєва // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць. – К., 2010. – Вип. № 1 (14). – Ч. 1 (Педагогіка). – С.133 – 123.
7. Один школьник – один компьютер // Комп'ютерне видання „Chip”. – 2007. – № 8. – С. 16 – 18. **8. Петухова Л. Є.** Актуальні питання формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів [Текст] / Л. Є. Петухова, О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 1. – С. 7 – 11. **9. Співаковський О. В.** Впровадження концептуальних питань інтеграційних технологій у молодшу ланку освіти / О. В. Співаковський // Початкова школа. – 2002.– № 3.– С. 22 – 23.

Бондаренко Т. М. Підготовка студентів до використання ІКТ у процесі організації пропедевтики початкового навчання

У статті розглянуто актуальні питання формування готовності майбутніх учителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі організації пропедевтики початкового навчання. Розкрито зміст понять: „готовність до пропедевтики початкового навчання”, „підготовка дітей до шкільного навчання”. Обґрунтовано пропозицію про введення спецкурсу „ІКТ в процесі пропедевтики початкового навчання”.

Ключові слова: професійна компетентність, ІКТ-компетентність, пропедевтика, готовність до пропедевтики початкового навчання, підготовка дітей до шкільного навчання.

Бондаренко Т. М. Подготовка студентов к использованию ИКТ в процессе организации пропедевтики начального обучения

В статье рассмотрены актуальные вопросы формирования готовности будущих учителей к использованию информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в процессе организации пропедевтики начального обучения. Раскрыто содержание понятий: „готовность к пропедевтике начального обучения”, „подготовка детей к школьному обучению”. Обосновано предложение о введении спецкурса „ИКТ в процессе пропедевтики начального обучения”.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, ИКТ-компетентность, пропедевтика, готовность к пропедевтике начального обучения, подготовка детей к школьному обучению.

Bondarenko T. M. Training Students to Use ICT in the Process of Organization of Propaedeutics of the Elementary School

In article topical issues of formation of readiness of future teachers to ICT use in the course of the organization of propaedeutics of elementary education are considered. The content of concepts is opened: „propaedeutics”, „readiness for propaedeutics of elementary education”, „preparation of children for school training”. The offer on special course introduction „ICT in the course of propaedeutics of elementary education” is proved.

Key words: professional competence, ICT-kompetition, propaedeutics, readiness for propaedeutics of elementary education, preparation of children for school training.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2012 р.
Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 371.134: 811.1/.2 + 81'24 (045)

С. С. Данилюк

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ „ВІКІ” У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається суттєвий вплив на нього інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які використовуються в усіх сферах людської діяльності. Вони сприяють забезпеченню поширення інформаційних потоків у суспільстві, що має своїм наслідком утворення глобального інформаційного простору. Комп'ютеризація навчання є невід'ємною та важливою частиною цих процесів.

Діапазон використання комп'ютера в едукативному процесі є досить широким і охоплює ті сфери, які пов'язані безпосередньо з навчанням. Він варіюється від тестування майбутніх філологів, обліку їхньої успішності, ведення характеристик аж до гри. У навчальному процесі комп'ютер може бути як об'єктом вивчення, так і засобом навчання, тобто можливі два напрями комп'ютеризації навчання. У першому випадку засвоєння знань, навичок і вмінь сприяє усвідомленню можливостей комп'ютера, а також його використання під час розв'язання різноманітних завдань, іншими словами, приводить до опанування комп'ютерною грамотністю. У другому випадку комп'ютер є потужним засобом підвищення ефективності навчання. Зазначені два напрями й утворюють основу комп'ютеризації навчання як соціального процесу [1, с. 9].

Проведений аналіз наукової літератури свідчить про те, що у вітчизняній педагогіці практично відсутні дослідження, у яких розкрито потенційні можливості використання ІКТ як засобу формування професійної компетентності фахівця. Безперечно цінність для визначення сутності та змісту ІКТ-компетентності становлять роботи В. А. Адольфа [2], О. Б. Зайцевої [3], І. Ф. Ісаєва [4] й ін. Аналіз теоретичних досліджень і практичного досвіду сучасної педагогічної діяльності показує, що, незважаючи на пильну увагу до підвищення якості професійної підготовки студентів, проблема використання ІКТ як засобу формування професійної компетентності фахівців залишається недостатньо вивченою.